

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра бібліотекознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор
М.М. Каністратенко

“___” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Світові електронні бібліотеки

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 02 Культура та мистецтво

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація Інформаційно-документна та бібліотечна діяльність

(назва спеціалізації)

факультет Соціальних комунікацій

(назва факультету,)

Харків — 20__ рік

Робоча програма «Світові електронні бібліотеки» для студентів за напрямом підготовки магістр, спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».
«__» _____, 20__ року - __ с.

Розробник: О. М. Кобелев Олексій Миколайович, доктор наук із соціальних комунікацій,
доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри бібліотекознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

Протокол від «__» _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри кафедри бібліотекознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності

(підпис)

(І.О. Давидова)
(прізвище та ініціали)

«__» _____ 20__ року

Схвалено методичною радою факультету соціальних комунікацій

Протокол від. «__» _____ 20__ року № ____

«__» _____ 20__ року
(_____)

Голова _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

© _____, 20__ рік
© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань _____ (шифр і назва)	Фундаментальна	
	Напрямок підготовки <u>02 Культура та мистецтво</u> (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): <u>029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		9-й	96-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції	
		21 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	8 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		69 год.	108 год.
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 51/69

для заочної форми навчання – 12/108

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Світові електронні бібліотеки» є формування теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для роботи з електронними ресурсами, практичної організації робіт із створення і використання електронних бібліотек в звичайній бібліотеці, вчз, інформаційному центрі, а також з різними видами ресурсів - друкарськими, електронними офлайновими (в першу чергу, компакт-диски CD - ROM) і з онлайн-ресурсами, доступними через Інтернет.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Світові електронні бібліотеки» є:

- забезпечити засвоєння основних термінів і понять, використовуваних в бібліотечно-інформаційній науці й практиці;
- сформувати в студентів уявлення про типове різноманіття «електронних бібліотек», їх місце й взаємозв'язки в інформаційній інфраструктурі сучасного суспільства;
- забезпечити знання й виробити вміння в сфері напрацювання власних електронних ресурсів і забезпечення доступу користувачів до віддалених ресурсів;
- ознайомити з методами й прийомами формування, організації й керування матеріально-технічними, інформаційними, фінансовими й кадровими ресурсами «електронних бібліотек»;
- допомогти становленню професійного мислення студентів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, освоєння курсу припускає теоретичне навчання (лекційні заняття), виконання практичних, контрольних робіт, тестових завдань і самостійну роботу студентів. Більша частина практичних занять носить аналітичний характер, спрямована на рішення ситуаційних завдань. Позааудиторна робота студентів орієнтована на засвоєння знань, пов'язаних із створенням і використанням електронного ресурсу і електронних бібліотек. До самостійної роботи студентів включені найбільш типові для сучасного стану бібліотечної справи, інформаційних і комп'ютерних технологій приклади українських і зарубіжних проектів із створення електронних бібліотек

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- *мати уявлення:* про інформаційно-аналітичну інфраструктуру в Україні й за рубежом; про технологію менеджменту, про вимоги до особистості й професійних якостей керівника, про особливості діяльності керівників різних рівнів керування; про цільовий, системний і ситуаційний аналіз діяльності організацій; про систему обліку й види облікової документації, а також про організацію управлінського контролю в різних організаціях;

- *знати:* понятійний апарат менеджменту, типологію інформаційно-аналітичних служб, номенклатуру нормативно-правових документів, що регламентують їхню діяльність; сутність і зміст менеджменту як діяльності по керуванню організаціями в ринкових умовах; ознаки організацій; функції й методи керування; види управлінських рішень і алгоритми їхнього прийняття; видові класифікації цілей у менеджменті; типи організаційних структур і принципи їхнього проектування; технологічні розходження стратегічних і поточних планів; призначення й види обліку й звітності в інформаційних установах і службах; статистичні показники діяльності інформаційно-аналітичної служби;

- *уміти:* розрізняти види й особливості організації діяльності інформаційно-аналітичних служб різних типів і рівнів, формулювати мети й ставити завдання для їхнього досягнення; розробляти стратегічні програми й становити поточні плани; проектувати організаційну структуру інформаційної служби, виходячи з її цілей і завдань, а також штатного розкладу; вести облікову документацію й розраховувати контрольні й підсумкові показники діяльності.

У результаті вивчення *другого розділу курсу «Керування персоналом інформаційно-аналітичної служби»* студент повинен:

• *знати:*

- основні поняття, використовувані в електронних бібліотеках,
- мати уявлення про типову структуру електронної бібліотеки,
- основні проблеми формування електронних ресурсів, їх зберігання і здійснення ефективного доступу
- можливості організації єдиної системи доступу до друкованих і електронних документів;

• *уміти:*

- розробляти власні електронні ресурси,
- забезпечувати доступ користувачів до віддалених ресурсів.
- вирішувати питання стандартизації, забезпечення інформаційної безпеки і проблеми авторського права для творців (власників) електронного ресурсу.

• *мати навички:*

- оцінки змісту і зручності користування видаленим ресурсом,
- формування довідково-пошукового апарату для роботи користувача з віддаленим ресурсом,
- забезпечення зручного для користувача режиму роботи як з електронним, так і з традиційним видом документів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **120 годин/4 кредити ECTS**.

3. Програма навчальної дисципліни
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК

Тема 1. Електронні бібліотеки як етап розвитку інформаційних технологій

Тема 2. Електронна бібліотека як спеціалізована інформаційно-бібліотечна система; цілі і принципи побудови; класифікація

Тема 3. Електронні ресурси: визначення типологія і характеристики

Тема 4. Електронні ресурси: комплектування фонду і обслуговування повнотекстовими електронними журналами

Тема 5. Створення і забезпечення збереження електронних ресурсів: технологічні і організаційні аспекти

Змістовий модуль 2. ЗАСОБИ ДОСТУПУ ДО ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ:
ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, СТАНДАРТИ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ І АВТОРСЬКОГО
ПРАВА

Тема 6. Доступність електронних ресурсів

Тема 7. Організація і технологія роботи електронних бібліотек

Тема 8. Стан робіт в області створення електронних бібліотек в Україні та за кордоном

Тема 9. Електронні бібліотеки і суспільство. Соціальні та правові аспекти

Тема 10. Стратегічні орієнтири розвитку системи електронних ресурсів бібліотек України

4. Структура навчальної дисципліни

(денне відділення)

№ п/п	Назва розділів, тем	Усього годин	Лекцій	Семін.	Практ.	Сам. роб.	Форми контр.
1	2	3	4		5	6	7
Заліковий модуль 1. Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК							
1	Електронні бібліотеки як етап розвитку інформаційних технологій	10	2			8	
2	Електронна бібліотека як спеціалізована інформаційно-бібліотечна система; цілі і принципи побудови; класифікація	11	3			8	
3	Електронні ресурси: визначення типологія і характеристики	16	2		4	10	
4	Електронні ресурси: комплектування фонду і обслуговування повнотекстовими електронними журналами	14	2		4	8	
5	Створення і забезпечення збереження електронних ресурсів: технологічні і організаційні аспекти	14	2		4	8	
Заліковий модуль 2. Змістовий модуль 2. ЗАСОБИ ДОСТУПУ ДО ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, СТАНДАРТИ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ І АВТОРСЬКОГО ПРАВА							
6	Доступність електронних ресурсів	16	2		6	8	

7	Організація і технологія роботи електронних бібліотек	6	2		4		
8	Стан робіт в області створення електронних бібліотек в Україні та за кордоном	6	2		4		
9	Електронні бібліотеки і суспільство. Соціальні та правові аспекти	15	2		4	9	
10.	Стратегічні орієнтири розвитку системи електронних ресурсів бібліотек України	16	2		4	10	
	Усього	120	21		30	69	залік

6. Теми семінарських занять

Не передбачено

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Українські електронні бібліотеки	4
2	Електронні ресурси з науки і техніки, представлені провідними бібліотеками світу	4
3	Типологічні особливості електронних бібліотек світу	4
4	Електронні ресурси бібліотек України у формуванні інформаційно-інтелектуальних активів галузевої науки	6
5	Цілісність, достовірність і довговічність онлайн-електронного ресурсу (вебсайту). Проблема авторського права	4
6	Підготовка документів для розміщення на сайті бібліотеки	4
7	Аналіз стандартів, необхідних для забезпечення стійкої роботи електронної бібліотеки	4
	Разом	30

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Огляд проектів із створення електронних бібліотек	8
2.	Електронні повнотекстові журнали для користувачів бібліотек	8
3.	Електронні бібліотеки України	10
4.	Навчання бібліотекарів і користувачів роботі в електронній бібліотеці	8
5.	Огляд програм конверсії друкарських матеріалів у форму, що прочитується комп'ютером	8
6.	Огляд технологій обробки і виконання замовлення на доставку електронного документу	8
7.	Огляд програм підготовки і перенавчання по спеціальностях, пов'язаних з роботою електронної бібліотеки	9
8.	Електронні бібліотеки і суспільство знань	10
	Разом	69

9. Методи навчання

Лекції та практичні заняття, самостійна робота.

10. Методи контролю

Поточне тестування, оцінки за практичні роботи, іспит.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1							Тест	Підсумковий контроль	Усього
Змістовий модуль 1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	10	20	100
8	16	8	17	13	4	4			

Модуль 2						Тест	Модуль 3			Тест	Підсумков. контроль	Усього
Змістовий модуль 2							Змістовий модуль 3					
T8	T9	T10	T11	T12	T13		T14	T15	T16			
8	5	4	4	4	9	10	4	14	8	10	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (КНМЗД); нормативні документи, ілюстративні матеріали.

13. Методичне забезпечення

Базова

1. **Земсков А.И.** Электронные библиотеки: учебник / А.И. Земсков, Я.Л. Шрайберг. – М.: ГПНТБ России, 2001.
2. **Земсков А.И.** Электронные библиотеки: учеб. пособие / А.И. Земсков, Я.Л. Шрайберг. – 2 изд., испр. и доп. – М.: ГПНТБ России, 2004.—120 с. – Библиогр.: 38 назв.
3. **Земсков А.И.** Электронные библиотеки: учеб. для вузов / А.И. Земсков, Я.Л. Шрайберг; [отв. ред. О. Бородин]. – М.: Либерия, 2003.—352 с. – Библиогр.:110 назв. – Прил.: с. 319–351.
4. **Земсков А.И.** Электронные библиотеки [Электронный ресурс]: интерактив. учеб. комплекс /А.И. Земсков, Я.Л. Шрайберг. – Электрон. дан. – М.: ГПНТБ России: Кнорус, 2002. –1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Загл. с этикетки диска.
5. **Гончаров М.В.** Введение в Интернет: учеб. пособие в 9 ч. / М.В. Гончаров, Я.Л. Шрайберг. – М.: ГПНТБ России, 2001.
6. **Шемаєва Г.В.** Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : моногр. / Г.В. Шемаєва; Харк. держ. акад. культури. - Х.: ХДАК, 2008. - 289 с.
7. **Шрайберг Я.Л.** Интернет-ресурсы и услуги для библиотек: учеб. пособие / Я.Л. Шрайберг, М.В. Гончаров, О.В. Шлыкова.– М.: ГПНТБ России, 2000.– 139 с.

Допоміжна

8. **Майстрович Т.В.** Электронный документ как объект библиотечного дела: монография / Т.В. Майстрович.– М.: Пашков дом, 2004.–247с.– Библиограф.: 397 назв. – ISBN 5-7510-0314-4.
9. **Антопольский А.Б.** Информационные ресурсы России: науч.-метод. пособие /А.Б. Антопольский. – М.: Либерия, 2004.– 424 с. – (Библиотека и время. XXI век; вып. 14). – ISBN 5-85129-175-3.
10. **Мэррей Р.** Компоненты цифровой библиотеки и их взаимодействие // Науч. и техн. б-ки. – 2000.– No 6.– С. 56–68.
11. **Земсков А.И.** К проекту программы «Российские электронные библиотеки» // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 3. – С. 4–10.
12. **Шрайберг Я.Л.** На пути к созданию Национальной Электронной библиотеки // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 3. – С. 10–13.
13. **Эшкрофт Л.** Изучение использования электронных журналов / Л. Эшкрофт, К. Лэнгдон // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 5. – С. 88–94.
14. **Байдош Дж.** Электронные ресурсы научно-технической информации в Библиотеке Конгресса США // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 11. – С. 58–76; No 12. – С. 56–78.
15. **William Y. Arms.** Key Concepts in the Architecture of the Digital Library –Corporation for National Research Initiatives, Reston, Virginia.–warms@cnri.reston.va.us, D-Lib Magazine, July 1995.
16. **Евстигнеева Г.А.** Электронная информация – электронная библиотека / Г.А. Евстигнеева, А.И. Земсков // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 6. – С. 46–52.
17. **Антопольский А.Б.** Информационные ресурсы России // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 1. – С. 27–33.
18. **Каспарова Н. Н.** Библиографическое описание электронных ресурсов в России: национальные аспекты и международный опыт // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 3. – С. 14–16.
19. **Отчет** о работе делегации ГПНТБ России на 66-й Генеральной конференции ИФЛА (Иерусалим, Израиль, 13–18 авг. 2000 г.) // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – No 1. – С. 109–115.
20. **Земсков А.И.** Доступ к электронным ресурсам от Бонна до Владивостока // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 7. – С. 25–37.

21. **Каган А.** Растущая пропасть между информационно богатыми и информационно бедными // Науч. и техн. б-ки. – 2000 – No 5. – С. 79–88.
22. **Воройский Ф.С.** О необходимости развития законодательства Российской Федерации в сфере информации и информатизации в связи с реализацией Межведомственной программы «Электронные библиотеки России»/ Ф.С. Воройский, Я.Л. Шрайберг // Информ. ресурсы России.– 2000. – No 2. – С. 26–28.
23. **Каптерев А.И.** Концепция информатизации университета // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – No 4. – С. 11–16.
24. **Гитер Д.М.** Использование Интернет для эффективного доступа к электронным и традиционным источникам информации / Д.М. Гитер, М.Г. Лавринович // Науч. и техн. б-ки. – 1999. – No 2. – С. 37–42.
25. **Кузьмин Е.И.** Библиотечная Россия на рубеже тысячелетий / Е.И. Кузьмин.– М.: Либерея, 1999. – 223 с.
26. Воройский Ф.С. Организационно-технологические принципы сохранения машиночитаемых ресурсов автоматизированных библиотечно-информационных систем // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: материалы конф. – М., 2000.– Т.1.– С. 146–151.
27. **Вебер Х.** Оцифровка как метод обеспечения сохранности / Х. Вебер, М. Дерр; пер. с англ. А.И. Земскова. – М.: ГПНТБ России, 1999. – 48 с.
28. **Кампфен И.** Новая роль подписных агентств // Науч. и техн. б-ки.– 2000.– No 10.– С. 43–54.
29. **Земсков А.И.** Социальное разделение, вызванное электронными библиотеками // Библиотечное дело – 2001: российские библиотеки в мировом информационном и интеллектуальном пространстве: материалы конф. в МГУКИ 26-27 апр. 2001г.: тез. докл.– Ч.1.– С. 18.
30. **Бюлент Илмаз.** Право на информацию: возможна ли его реализация в развивающихся странах? // Науч. и техн. б-ки.–1999.– No 9.– С. 4–11.
31. **Бахмин А.В.** Технические аспекты электронной доставки документов во ВГБИЛ // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: материалы конф. – М.: ГПНТБ России, 2000.– Т. 2.– С. 449.
32. **Шрайберг Я.Л.** Электронные библиотеки России: программная стратегия и проектная тактика // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – No2. – С. 69–75.
33. **Вегнер Б.** Проект Эйлер – интегрированный доступ к библиотечным каталогам и математической информации в Интернете // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – No 2. – С. 75–82.
34. **Хаависто Т.** Лицензирование и публичные библиотеки // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – No 3. – С.107–113.
35. **Манилова Т.Л.** Информационные ресурсы российских библиотек: социальный аспект // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – No 8. – С. 11–17.
36. **Хи Гвон Ю.** «Визуальные сокровища» – проект Нью-Йоркской публичной библиотеки. Оцифровка русских визуальных ресурсов // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – No 8. – С. 50–54.
37. **Морган Э.** Электронные книги, библиотеки и право собственности // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – No 8. – С. 27–35.
38. **Шрайберг Я.Л.** Как создать свой Web-сервер / Я.Л. Шрайберг, М.В. Гончаров; под ред. Л.А. Казаченковой. – М.: Либерея, 2000. – 64 с.: ил. – (С компьютером на «ты»: справоч. пособие для б-к по информ. технологиям и Интернет; вып. 4).

39. **Антопольский А.Б.** Система метаданных в электронных библиотеках // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: материалы конф. – М.: ГПНТБ России, 2001. – Т. 1. – С. 287–298.
40. **Вислый А.И.** Электронные библиотеки России: проблемы формирования и использования // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: материалы конф. – М.: ГПНТБ России, 2001. – Т. 1. – С. 298–304.
41. **Воройский Ф.С.** Систематизированный толковый словарь по информатике: вводный курс по информатике и вычисл. технике в терминах / Ф.С. Воройский. – М.: Либерия, 1998. – 376 с. – Библиогр.: 274 назв.
42. **Земсков А. И.** «Электронные библиотеки и общественная активность» // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – No 3. – С. 14–17.
43. **Земсков А. И.** Тема форума – высококачественная информация для всех /А.И. Земсков, И.А. Скорикова // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – No 7. – С. 86–95.
44. **Земсков А. И.** Деятельность ГПНТБ России в 1991 – 2000 гг. Перспективы научно-технических библиотек на следующее десятилетие // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – No 10. – С. 16–35.